

What works

Effectieve ondersteuning
voor slachtoffers

Boomcriminologie

REDACTIE

Nieke Elbers
Chantal van den Berg
Marleen Kragting

Interventies in de gereedschapskist van de politie bij de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties

Janine Janssen^{}, Nicole Jansen^{**}, Pauline Klomp^{***} en Willem Timmer^{****}*

2.1

INLEIDING

Geweld in afhankelijkheidsrelaties – dat is geweld gepleegd door een dader die niet alleen een bekende is van het slachtoffer, maar van wie deze ook emotioneel, materieel of op wat voor manier dan ook afhankelijk is – is de meest voorkomende vorm van geweld in de Nederlandse samenleving (Janssen, 2021). In dit hoofdstuk gaan we kijken welke interventies de politie in de gereedschapskist heeft om met dit geweld om te gaan. De politie staat overigens niet alleen voor de aanpak van dit geweld. Integendeel, de politie werkt met veel partners samen, zoals Veilig Thuis en opvanginstellingen. Die samenwerking is ontzettend belangrijk, maar betekent niet dat alle partijen dezelfde taken hebben en gebruikmaken van dezelfde interventies om die taken te vervullen (Janssen, 2021; Lünne-man & Ter Woerds, 2021). In dit hoofdstuk wordt vooral aandacht besteed aan de taken van de politie en bijbehorende interventies.

Dit hoofdstuk is als volgt opgebouwd. In paragraaf 2 zal aandacht worden besteed aan de verschillende verschijningsvormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties en de mate waarin onze samenleving met dit geweld te maken heeft. Ook wordt in die paragraaf aandacht besteed aan kenmerken van slachtoffers, zoals leeftijd en geslacht. Vervolgens komt in paragraaf 3 de rol van de politie bij het aanpakken van geweld in afhankelijkheidsrelaties aan bod. Wat behelst de politieke taak in dezen concreet en met welke andere partners werkt de politie samen? In

^{*} Prof. dr. Janine Janssen is lector Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties aan Avans Hogeschool en de Politieacademie, hoofd onderzoek van het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld van de Nationale Politie en bijzonder hoogleraar Rechtsantropologie aan de Open Universiteit.

^{**} Nicole Jansen is projectleider Eén aanpak Zorg & Veiligheid bij de Nationale Politie.

^{***} Pauline Klomp is programmamanager Eén aanpak Zorg & Veiligheid bij de Nationale Politie.

^{****} Willem Timmer is commissaris van politie en hoofd van het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld van de Nationale Politie.

paragraaf 4 worden verschillende interventies van de politie besproken. Veel van wat de politie doet in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties is niet *evidence based*. Het gaat enerzijds om interventies die voortkomen uit de wettelijke taak van de politie en waarbij bij het kiezen en ontwikkelen van interventies eerst gekeken wordt naar de eisen die de wet stelt voordat de wetenschap in beeld komt. In dit verband kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het beveiligen van slachtoffers. Anderzijds gaat het vaak ook om werkwijzen die in de praktijk zijn ontstaan en vervolgens tot standaard zijn doorontwikkeld, vaak in samenwerking met partners in de veiligheidszorg. Het gaat met andere woorden om wat ook wel *tacit knowledge* wordt genoemd. Dat is kennis die op basis van praktijkervaring tot stand is gekomen (Polanyi, 1966).

Waar mogelijk wordt gerefereerd aan achterliggende literatuur en actuele vraagstukken. Verder wordt ingegaan op de juridische grondslag – namelijk op het Besluit slachtoffers van strafbare feiten – op basis waarvan de politie specifieke interventies inzet. In paragraaf 5 wordt afgesloten met een bondig slotakkoord, waarin wordt opgeroepen om bij de politie meer onderzoek te doen teneinde de inzet van *evidence based* interventies mogelijk te maken.

2.2 GEWELD IN AFHANKELIJKHEIDSRELATIES

2.2.1 *Geweld in afhankelijkheidsrelaties*

Rond 2007 is de term ‘geweld in afhankelijkheidsrelaties’ (gia) geïntroduceerd door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.¹ Aanvankelijk lag de focus sterk op huiselijk geweld en kindermishandeling. Daar zijn steeds meer onderwerpen bijgekomen, zoals ouderenmishandeling en online vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties, bijvoorbeeld cyberpesten, en de relatie tussen dierenmishandeling en huiselijk geweld (Janssen, 2016). Al die fenomenen die onder het paraplu begrip ‘geweld in afhankelijkheidsrelaties’ worden geschaard, spelen zich af op drie domeinen.

In de eerste plaats is er geweld dat zich afspeelt in het kerngezin of in de uitgebreide familie. Het kerngezin (*nuclear family*) bestaat uit ouders en kinderen (Janssen, 2017). Binnen die relaties kan zich kindermishandeling, ouderenmishandeling en geweld tussen (ex-)partners afspelen. Met andere woorden: huiselijk geweld. Dat geweld kan zowel fysiek (denk aan schoppen, slaan, trappen of bijten, uitoefenen van fysieke dwang, seksueel geweld) als psychisch (denk aan vernederen, bang maken, uitschelden, uitoefenen van mentale dwang) van aard zijn (Janssen et al., 2022). Het komt ook voor dat geweld door huisvrienden, kennissen en zelfs burens meegerekend wordt; zij kunnen immers ook tot de intieme kring worden gerekend. Bij het gebruik van cijfers moet steeds bezien worden welke afbakening

1. Kamerstukken II 2007/08, 28345 en 22894, nr. 51.

gebruikt is. Het uitgebreide gezin (*extended family*) bestaat uit het kerngezin plus opa's, oma's, ooms, tantes, (achter)neven en (achter)nichten (Janssen, 2017). Binnen dit uitgebreide gezin speelt zich een aantal fenomenen af – denk aan huwelijksdwang, huwelijksgevangenschap en achterlating – die dikwijls in verband worden gebracht met migratie en de multiculturele samenleving en waarbij opvattingen over familie-eer dikwijls een belangrijke rol spelen (Janssen, 2017). Bij huwelijksdwang bijvoorbeeld gaat het om een religieus of wettelijk huwelijk waarbij de (voorbereidende) huwelijks-handelingen tegen de vrije wil van minstens één van de huwelijkskandidaten plaats heeft gevonden en waar onder een bepaalde vorm van dwang mee is ingestemd. Van huwelijksgevangenschap is sprake wanneer een man of vrouw een huwelijk wil beëindigen en daarvoor niet de benodigde medewerking krijgt van de echtgeno(o)t(e). Het gaat hier om een informeel of een religieus huwelijk dat in het land van herkomst van (een van beide) partners rechtsgeldigheid heeft. Bij achterlating gaat het om vrouwen, al dan niet met hun kinderen, maar ook om jongeren (zowel jongens als meisjes) die tegen hun wil en zonder identiteits- en verblijfsdocumenten door hun echtgenoot, vader of beide ouders (in het geval van jongeren) in het land van herkomst worden achtergelaten. Achterlating kan samengaan met huwelijksdwang of huwelijksgevangenschap, maar dat is niet noodzakelijk (Janssen, 2016; 2017).

In de tweede plaats zijn er vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties die door professionals en/of in een institutionele setting worden gepleegd. Bij professionals kan worden gedacht aan misstanden tussen bijvoorbeeld docenten en leerlingen, hulpverleners of verzorgers en pupillen, personeel en gedetineerden of patiënten. Tussen deze mensen bestaan immers ook afhankelijkheidsrelaties. Verder kan geweld in afhankelijkheidsrelaties zich ook manifesteren in instellingen zoals scholen, instellingen voor jeugdigen, ouderen en gehandicapten, gevangenissen, asielzoekerscentra en ziekenhuizen. Misbruik in religieuze gemeenschappen wordt eveneens als een vorm van geweld in afhankelijkheidsrelaties gezien.

In de derde plaats valt ook mensenhandel onder afhankelijkheidsrelaties. In dit verband kan onder meer worden gedacht aan loverboys, die slachtoffers emotioneel afhankelijk maken en hen zo bijvoorbeeld in het sekswerk aan het werk zetten en uitbuiten.

In dit hoofdstuk wordt niet verder ingegaan op alle hiervoor genoemde vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties, maar zal vooral de nadruk komen te liggen op de interventies die de politie gebruikt bij de aanpak van huiselijk geweld, dus op geweld in gezins- en familieverband en kindermishandeling. Hiervoor is gekozen omdat deze vormen van geweld – zoals hierna wordt uitgelegd – veel voorkomen. Daarnaast bestaat er een specifieke aanpak voor dit soort geweld. Andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties, zoals mensenhandel, kennen een eigen aanpak. Binnen de opzet en ruimte die dit hoofdstuk biedt, zou aan dat thema, dat overigens ook belangrijk is, niet voldoende aandacht kunnen worden geschonken.

2.2.2 *Enkele cijfers over geweld in afhankelijkheidsrelaties*

Hiervoor is een aantal verschillende vormen van geweld besproken die onder de noemer geweld in afhankelijkheidsrelaties worden geschaard. Niet van al die hiervoor genoemde verschijnselen zijn cijfers bekend. We volstaan hier met de meest actuele cijfers van de best beschreven verschijnselen: huiselijk geweld en kindermishandeling. Zo blijkt bijvoorbeeld uit onderzoek uit 2017 dat onder de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder 1 op de 20 (5,5%) volwassenen in de afgelopen vijf jaar naar eigen zeggen wel eens met een voorval van fysiek en/of seksueel geweld in huiselijke kring te maken heeft gehad (Van Eijkern et al., 2018). Het gaat om 6,2% van de vrouwen en 4,7% van de mannen uit de Nederlandse bevolking. Dit zijn in totaal circa 747.000 mensen van 18 jaar of ouder. Zij zijn in de genoemde periode van vijf jaar slachtoffer geweest van minstens één incident dat werd gepleegd door iemand uit de brede huiselijke kring: van partner of ex-partner tot andere gezins- en familieleden en huisvrienden (Van Eijkern et al., 2018). Verder zijn er twee recente prevalentieschattingen van kindermishandeling: een zelfrapportage-onderzoek onder scholieren uit 2016 (Schellingerhout & Ramakers, 2017) en een informantenstudie uit 2017 (Alink et al., 2018).

In het scholierenonderzoek zijn verwaarlozing niet en emotionele mishandeling slechts beperkt opgenomen. In dit rapport wordt overigens gesproken over 'psychologische agressie', en om te bepalen hoe vaak dat voorkomt is alleen het antwoord op de vraag of een ouder gedreigd heeft de jongere te slaan meegenomen. In de schatting op basis van de informantenstudie zijn verwaarlozing en emotionele mishandeling wel gemeten. In het zelfrapportage-onderzoek onder scholieren is te zien dat naar schatting circa 12% van de scholieren tussen de 12 en 17 jaar wel eens in het afgelopen jaar met kindermishandeling te maken heeft gehad (10% van de jongens en 15% van de meisjes). Het gaat hier om fysieke mishandeling en dreigen met slaan door ouders/verzorgers, als kind getuige zijn van een fysieke confrontatie tussen de ouders, en om seksueel misbruik; bij dit laatste kunnen ook plegers van buiten het gezin betrokken zijn. In wat voor relatie die plegers dan tot de jongere stonden, is niet bekend (Schellingerhout & Ramakers, 2017).

De informantenstudie geeft een beeld van het deel van alle kinderen van 0 tot en met 17 jaar dat te maken heeft gehad met kindermishandeling. Naar schatting heeft een groep van tussen de 90.000 en 127.000 kinderen jaarlijks te maken met ten minste één vorm van kindermishandeling. Dit is circa 3% van alle kinderen van 0 tot en met 17 jaar. Naast fysieke en emotionele mishandeling vallen hier ook zaken van ernstige verwaarlozing onder. Meisjes en jongens zijn vrijwel even vaak slachtoffer van kindermishandeling, met uitzondering van seksueel misbruik en emotionele mishandeling. Daarvan zijn meisjes vaker het slachtoffer. De meerderheid van de kinderen over wie door de informanten is gerapporteerd, wordt mishandeld door een biologische ouder (96%) (Alink et al., 2018). In beide studies is ongeveer

een derde van de kinderen het slachtoffer van meerdere vormen van mishandeling.

2.3 DE ROL VAN DE POLITIE BIJ DE AANPAK VAN GEWELD IN AFHANKELIJKHEIDSRELATIES

2.3.1 *Onderscheid tussen acute en structurele onveiligheid*

In het Nederlandse beleid ten aanzien van verschillende vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties wordt een onderscheid gemaakt tussen acute en structurele onveiligheid (Vogtländer & Van Arum, 2016).

Bij acute onveiligheid ziet een en ander er als volgt uit. Een melding over fysieke onveiligheid kan binnenkomen bij de politie of Veilig Thuis. Denk maar eens aan de volgende situatie: een echtpaar is thuis en heeft ruzie. De burens horen al een tijdje geschreeuw, maar schrikken als ze opeens ook glas horen rinkelen. De buurman snelt naar buiten met de mobiele telefoon in de hand. Tot zijn schrik ziet hij dat bij de burens het keukenraam gesneuveld is. Hij weet niet wat er zich precies heeft afgespeeld, maar hij besluit de politie te bellen. Het eerste wat de politie vervolgens doet is zorgen voor de fysieke veiligheid van alle gezinsleden. In een acuut onveilige situatie is er altijd contact tussen politie en Veilig Thuis. Zij gaan als het nodig is samen ter plaatse. Denk in dit verband bijvoorbeeld aan een situatie waarin de betrokkenen nog in huis verblijven. Veilig Thuis maakt vervolgens een eerste veiligheidsbeoordeling. Mocht dat nodig zijn, dan wordt er informatie gevraagd en overlegd met (lokale) partners. Dan kan worden gedacht aan de reclassering als iemand uit het gezin daar bekend is of aan de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Veilig Thuis onderzoekt wat nodig is voor de veiligheid van direct betrokkenen. De politie doet onderzoek naar mogelijk strafbare feiten. Waar mogelijk doen ze delen van het onderzoek samen, zodat het slachtoffer maar één keer hoeft te worden bevraagd. Op basis van de veiligheidsbeoordeling en het onderzoek wegen Veilig Thuis en de politie af welke veiligheidsmaatregelen nodig zijn. Zo nodig overleggen zij met het Openbaar Ministerie, bijvoorbeeld over een vermoeden van een strafbaar feit, de inzet van bevoegdheden van de politie en keuzes in de opsporing. Het Openbaar Ministerie stuurt immers de politie aan. Ook met andere partners worden afspraken gemaakt over de uitvoering van de maatregelen. Is er bijvoorbeeld een huisverbod nodig? Als de directe veiligheid is hersteld, zorgen de partners voor een informatieoverdracht, zodat vervolgstappen kunnen worden gezet voor het opheffen van de structurele onveiligheid. Bij structurele onveiligheid gaat het om situaties waarin niet eenmalig, maar vaker problemen ontstaan (Vogtländer & Van Arum, 2016). In dit verband kun je denken aan een gezin waar het drankgebruik van de moeder problematisch is. Als er stress is, kan zij de alcohol niet laten staan. Op dit moment is er veel spanning omdat ze

midden in een scheiding zit. Ze verwaarloost de kinderen en als die bij hun vader zijn geweest, scheldt ze op hen en slaat ze hen ook wel eens.

Bij structurele onveiligheid zien het stappenplan en de rol van de politie er iets anders uit. Veilig Thuis ontvangt meldingen over (vermoedens van) bijvoorbeeld huiselijk geweld en kindermishandeling van burgers. Ook professionals die onder de Wet meldcode vallen richten zich tot Veilig Thuis. De politie stuurt bij zorgen over de veiligheid in een gezin een melding naar Veilig Thuis. Veilig Thuis combineert de informatie uit de melding met informatie uit eigen systemen en eventueel met informatie verkregen uit andere bronnen. Denk bijvoorbeeld aan informatie van de RvdK. Veilig Thuis beoordeelt de veiligheid van direct betrokkene(n). Is het acuut onveilig? Dan worden de hiervoor beschreven stappen gevolgd. Zo niet, dan is er meer tijd om de situatie te onderzoeken en te inventariseren wat er op (langere) termijn aan hulp nodig is. Veilig Thuis stelt veiligheidsvoorwaarden (minimumeisen waaraan moet worden voldaan om directe veiligheid te creëren) en -afspraken (dat alle betrokkenen zich aan de minimumeisen houden) op. Bij samenloop van zorg en straf – daarmee wordt bedoeld dat er naast elkaar een strafrechtelijk traject en een traject in de hulpverlening lopen – stemt Veilig Thuis af met de politie en deelt het de veiligheidsbeoordeling en -voorwaarden met het Openbaar Ministerie, 3RO – dat is de reclassering – en/of de RvdK. Als er straf-, civiel- en/ of bestuursrechtelijke maatregelen worden genomen, staan deze in het veiligheidsplan. Dit is een uitwerking van de voorgenomen maatregelen en afspraken ten behoeve van de veiligheid (Janssen, 2021).

2.3.2 *Generalisme en specialisme binnen de politie*

Om te begrijpen waar binnen de politie generalistische en specialistische kennis aanwezig is, is het belangrijk om eerst kort stil te staan bij de politieorganisatie. De Nationale Politie bestaat uit tien regionale eenheden. Het verzorgingsgebied van eenheden is onderverdeeld in districten. Binnen een district is een aantal basisteams actief. Die basisteams spelen een belangrijke rol bij de aanpak van verschillende vormen van geweld in huiselijke kring. Naast de intake, noodhulp, wijkzorg en opsporing van veelvoorkomende criminaliteit (VVC) mogen basisteams verder onder andere ook de politieke jeugdtaak, (huiselijk) geweld, dierenpolitietaken, reguliere verkeerstakingen, vreemdelingtoezicht en identiteitscontrole, een deel van de milieuhandhaving en slachtofferzorg uitvoeren. Met een dergelijke grote hoeveelheid en verscheidenheid aan taken is het niet verwonderlijk dat deze teams niet uit specialisten bestaan, maar uit generalistisch opgeleide politiemensen. Een aantal van hen heeft wel wat bij de politie ‘taakaccenten’ wordt genoemd, bijvoorbeeld op het gebied van huiselijk geweld of eerdergerelateerd geweld (Landelijk Werkingsdocument Districten & Basisteams, 2014). Voor eerdergerelateerd geweld bestaat er een apart specialistisch centrum binnen de Nationale Politie: het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld (LEC EGG). De lokale eenheden, het

Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating, de Immigratie- en Naturalisatiedienst, Veilig Thuis en gespecialiseerde opvanginstellingen kunnen aan dit specialistische centrum complexe zaken voorleggen, zoals moorden en doodslagen, waarbij wordt vermoed dat een eermotief een rol speelt. Bij stalkingzaken kan er een beroep worden gedaan op recherchepsychologen die een uitgebreide risicotaxatie kunnen maken en een gedragskundig advies kunnen verstrekken (zie daarover Voerman & Brandt, 2016). Verder zijn er binnen de districten afdelingen die zich bezighouden met zedenzaken. Vanuit landelijke programma's – dat zijn beleidsprogramma's bij de politie die gericht zijn op specifieke thema's met als het doel het verbeteren van de uitvoering van het politiewerk op dat specifieke terrein – op het gebied van zorg & veiligheid en zeden worden politiemensen ondersteund in de verbetering van de aanpak van onder andere geweld in afhankelijkheidsrelaties. Dit gebeurt onder meer door de ontwikkeling van wat bij de politie 'producten' wordt genoemd (denk aan e-learning, instructies en ICT-ondersteuning), die de politiemensen op de werkvloer helpen in de uitvoering van hun werk, en door vergroting van de kennis en kunde van medewerkers met een zogenoemd taakaccent zodat zij hun collega's in het basisteam kunnen begeleiden en coachen in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

2.4 INTERVENTIES

De politie heeft verschillende interventies tot haar beschikking bij de aanpak van verschillende vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Die interventies kan de politie gebruiken binnen de kaders die de wet en de daaruit volgende richtlijnen haar geeft om zich van haar taak te kwijten. Op basis van onze ervaring onderscheiden wij een aantal verschillende doelen van interventies: het geven van voorlichting aan slachtoffers, het (fysiek) beschermen van slachtoffers, het opsporen van strafbare feiten, en een gedegen informatieverzameling. Die laatste twee doelen roepen wellicht vragen op, want bij interventies zal wellicht vooral gedacht worden aan acties die gericht zijn op het veranderen of stoppen van bepaald gedrag bij individuen. Aan het begin van dit hoofdstuk hebben wij echter uitgelegd dat wij interventies opvatten als een ingreep of aanpak waarmee een bepaald doel wordt beoogd. Dat is dus een ruimere opvatting. In deze paragraaf zullen wij dan ook verschillende voorbeelden geven van wat de politie kan doen om de hier beschreven interventiedoelen te realiseren.

Bescherming van slachtoffers, het opsporen van strafbare feiten en het verzamelen van informatie hangen overigens sterk met elkaar samen: zonder goed inzicht in de situatie waarin een slachtoffer verkeert, is het onmogelijk om tot een goede aanpak van die casus te komen. In het nu volgende wordt een beschrijving gegeven van verschillende interventies zoals die ook intern bij de politie voor de medewerkers zijn omschreven.

2.4.1 Voorlichting en het verstrekken van informatie

In 2017 is het Besluit slachtoffers van strafbare feiten in werking getreden. Dit is een uitwerking van de Europese Richtlijn 2012/29/EU: de richtlijn tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten. Dit besluit is zeer belangrijk waar het de bejegening van slachtoffers door de politie betreft. Zo wordt in artikel 5 uitgelegd welk soort informatie politieambtenaren bij een eerste contact aan slachtoffers dienen te verstrekken.

Artikel 5 Besluit slachtoffers van strafbare feiten

De opsporingsambtenaar of andere ambtenaar van een organisatie die opsporing van strafbare feiten tot taak heeft, verstrekt het slachtoffer bij zijn eerste contact met de betrokken opsporingsambtenaar onverwijld informatie betreffende:

- a. het soort ondersteuning dat het slachtoffer kan krijgen en van wie hij deze kan krijgen, waaronder, indien van belang, basisinformatie over de toegang tot medische zorg, gespecialiseerde ondersteuning, waaronder psychologische zorg en alternatieve huisvesting;
- b. het verloop van de procedures omtrent de aangifte van een strafbaar feit en de rol die het slachtoffer in die procedures heeft;
- c. de wijze waarop het slachtoffer bescherming kan krijgen, waaronder beschermingsmaatregelen en de hiervoor geldende voorwaarden;
- d. de wijze waarop het slachtoffer toegang krijgt tot juridisch advies, rechtsbijstand en andere vormen van advies en de hiervoor geldende voorwaarden;
- e. de wijze waarop het slachtoffer schadevergoeding kan verkrijgen en de hiervoor geldende voorwaarden;
- f. de wijze waarop het slachtoffer aanspraak kan maken op vertolking en vertaling en de hiervoor geldende voorwaarden;
- g. de beschikbare bijzondere maatregelen, procedures of regelingen om de belangen van het slachtoffer te beschermen in de lidstaat waar het eerste contact met de bevoegde autoriteit plaatsvindt, indien het slachtoffer woonachtig is in een andere lidstaat dan die waarin het strafbare feit werd gepleegd;
- h. de beschikbare procedures om klachten in te dienen als de bevoegde autoriteit, die in het kader van het strafproces optreedt, zijn rechten niet eerbiedigt;
- i. de contactgegevens voor communicatie over zijn zaak;
- j. de beschikbare herstelrechtvoorzieningen;
- k. de wijze waarop het slachtoffer de kosten als gevolg van zijn deelname aan de strafprocedure vergoed kan krijgen en de hierbij geldende voorwaarden.

De politie plaatst informatie over onder meer kenmerken van vormen van geweld en werkinstructies op de eigen website (www.politie.nl), en ook zijn er verschillende folders in omloop, bijvoorbeeld over stalking, gericht op slachtoffers en andere betrokkenen. Hierna worden twee vormen van informatievoorziening aan slachtoffers iets uitvoeriger belicht: het informatieve gesprek in zedenzaken en de inzet van een familierechercheur.

Zedenzaken worden bij de politie gezien als een bijzondere vorm van geweld. Daarvoor kent de politie een aparte werkwijze en manier om slachtoffers te informeren. In zedenzaken wordt namelijk gestart met een informatief gesprek. Tijdens een dergelijk gesprek vertelt het slachtoffer of degene die voor deze persoon melding komt doen wat het slachtoffer heeft meegemaakt en wat verwacht wordt van het politieonderzoek. Vervolgens legt de politie uit hoe een onderzoek verloopt en wat er voor het slachtoffer bij kan komen kijken. Er kan bijvoorbeeld een medisch onderzoek nodig zijn. De politie legt ook uit dat een delict kan verjaren. Een ander onderwerp dat aan bod komt, is de kans op vervolging. Niet elke zaak die bij de politie bekend wordt, komt ook bij de rechter. De politie vraagt tevens of het slachtoffer hulp of opvang heeft en legt uit dat het slachtoffer bedenktijd heeft om een aangifte te kunnen overwegen (Openbaar Ministerie, z.d.). De Inspectie Justitie en Veiligheid (2020) onderzocht de taakuitvoering van de zedenrechercheurs en specifiek de bejegening van slachtoffers. In dit onderzoek betrof het de zaken van 52 slachtoffers en is met 42 slachtoffers gesproken. Verder zijn de audiotieve opnames van het informatief gesprek beluisterd en zijn de dossiers bestudeerd. In de interviews met slachtoffers stond centraal hoe zij de aanpak van hun zedenzaak en het contact met de zedenrechercheurs hebben ervaren. In het rapport wordt vermeld dat tijdens de contactmomenten de zedenrechercheurs vanuit hun opdracht handelen en dat slachtoffers hun eigen behoeften en verwachtingen hebben. Over het algemeen sluit het een en ander op elkaar aan. Toch hebben slachtoffers ook negatieve ervaringen in het contact met de zedenrechercheurs doordat de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en/of de behoeften en verwachtingen van slachtoffers niet altijd op elkaar aansluiten. Slachtoffers willen bijvoorbeeld een goede informatiepositie hebben. Tevens hechten zij eraan dat de zedenrechercheurs daadkracht in hun zaak tonen en oog hebben voor hun hulpvraag. Zij verwachten soms meer van de zedenrechercheurs dan die kunnen bieden. Slachtoffers hadden vanaf het moment dat zij melding maakten vaak echter geen idee wat hen te wachten stond. Zij gingen af op de voorlichting van de zedenrechercheurs. Hoewel de zedenrechercheurs het slachtoffer zo volledig mogelijk willen voorlichten, kan dit niet uitputtend. Bovendien is het voor slachtoffers niet vanzelfsprekend dat zij tijdens het contact met de zedenrechercheurs meteen uitspreken wat hun behoeften en verwachtingen zijn. Verder ervaren de zedenrechercheurs in toenemende mate werkdruk. Hierdoor ervaren zij minder tijd en rust tijdens hun werk (Inspectie Justitie en Veiligheid, 2020).

Een andere manier om slachtoffers, familieleden en nabestaanden van niet alleen geweldsdelicten, maar ook van andere ernstige delicten, rampen of ongelukken te informeren is de inzet van een familierechercheur. Hij (of zij) fungeert als aanspreekpunt voor nabestaanden, familieleden en slachtoffers. Deze mensen bevinden zich immers vaak in moeilijke omstandigheden en hebben er dan niet alleen behoefte aan om hun verhaal kwijt te kunnen, maar hebben ook behoefte aan goede informatie over waar de politie mee bezig is. De familierechercheur is zelf niet betrokken bij het onderzoek naar het incident en maakt dus geen deel uit van het onderzoeksteam. Hij heeft wel geregeld contact met dat team en geeft voor slachtoffers, familieleden of nabestaanden relevante informatie door. De rechercheur kan een algemeen beeld schetsen over hoe een onderzoek bij de politie verloopt. Hij kan bijvoorbeeld in een zaak met dodelijke afloop uitleggen wanneer een lichaam vrijgegeven wordt – dat wil zeggen dat er geen onderzoek meer aan gericht wordt – om een uitvaart te kunnen regelen (Saan et al., 2015). In 2015 is een studie verschenen op basis van 250 semigestructureerde interviews met deze functionarissen uit heel Nederland met vragen over de emotionele belasting van het werk als familierechercheur en de wijze waarop dit werk binnen de verschillende politieregio's is georganiseerd. De meeste familierechercheurs ervaren geen psychische problemen, ondanks soms emotioneel belastende en ingrijpende ervaringen tijdens hun werk. Volgens de geïnterviewde familierechercheurs is er op organisatorisch vlak wel nog veel winst te behalen: de functie was ten tijde van het onderzoek nog in ontwikkeling. Zo was het bijvoorbeeld nog niet overal mogelijk om een mentale check-up te ondergaan. Ook zou de ondersteuning door leidinggevenden kunnen worden verbeterd (Bollen et al., 2015).

2.4.2 *Het beoordelen van de situatie van het slachtoffer en het inschatten van (on)veiligheid*

Om tot een aanpak te komen is het van belang om de situatie van het slachtoffer goed in te kunnen schatten. Hiervoor is al uitgelegd dat de mate van onveiligheid – acuut of structureel – bepaalt welke stappen gezet moeten worden. Bij acute onveiligheid wordt meteen door de politie (met partners) gehandeld. Bij structurele onveiligheid is er meer tijd voor onderzoek en afstemming tussen de politie en partners. Veilig Thuis heeft de opdracht om bij alle meldingen van (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling een veiligheidsbeoordeling uit te voeren. Dit doet Veilig Thuis dus ook bij meldingen die van de politie afkomstig zijn. Van deze beoordeling wordt door de politie gebruikgemaakt bij de afweging of en welke beschermingsmaatregelen nodig zijn. De politie maakt deze afweging als het kan zo veel mogelijk samen met Veilig Thuis.

Bij de politie speelt in dit alles de 'individuele beoordeling' uit artikel 10 van het Besluit slachtoffers van strafbare feiten een belangrijke rol. In het kader hierna wordt uitgelegd wat dit inhoudt.

Artikel 10 Besluit slachtoffers van strafbare feiten

1. De opsporingsambtenaar, of andere ambtenaar van een organisatie die opsporing van strafbare feiten tot taak heeft, zorgt ervoor dat het slachtoffer, tijdens of zo spoedig mogelijk na het eerste contact, een tijdige en individuele beoordeling krijgt om specifieke beschermingsbehoeften te onderkennen en om te bepalen of en in welke mate het slachtoffer tijdens het strafproces en de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen van bijzondere maatregelen gebruik moet kunnen maken, gelet op zijn bijzondere kwetsbaarheid voor secundaire en herhaalde victimisatie, voor intimidatie en voor vergelding.
2. De individuele beoordeling houdt in het bijzonder rekening met:
 - a. de persoonlijke kenmerken van het slachtoffer;
 - b. het soort strafbaar feit of de aard van het strafbare feit; en
 - c. de omstandigheden van het strafbare feit.
3. Bij de individuele beoordeling wordt bijzondere aandacht besteed aan:
 - a. slachtoffers die aanzienlijke schade hebben geleden als gevolg van de ernst van het strafbare feit;
 - b. slachtoffers van strafbare feiten die zijn ingegeven door vooroordelen of discriminatie die in het bijzonder verband kunnen houden met hun persoonlijke kenmerken;
 - c. slachtoffers wier relatie met en afhankelijkheid van de verdachte of veroordeelde hen bijzonder kwetsbaar maken.
4. De omvang en gedetailleerdheid van de individuele beoordeling is afhankelijk van de ernst van het strafbare feit en de schade die het slachtoffer kennelijk heeft geleden.
5. Het slachtoffer wordt nauw bij de individuele beoordeling betrokken. Tevens worden zijn wensen in overweging genomen, waaronder de wens om geen aanspraak te maken op bijzondere maatregelen, als bedoeld in artikel 11, 12 en 14.
6. De individuele beoordeling wordt gedurende het strafproces en de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen zo nodig aangepast aan de actuele situatie.
7. Bij ministeriële regeling kunnen nadere voorschriften worden gegeven betreffende de toepassing van de individuele beoordeling.

De individuele beoordeling vindt tijdens of anders zo snel mogelijk na het eerste contact met het slachtoffer plaats. De beoordeling gebeurt op grond van het gesprek met het slachtoffer en het raadplegen van politiesystemen: is daarin informatie te vinden over de betrokken personen, heeft er bijvoorbeeld al eerder geweld plaatsgevonden? Deze informatie moet bijdragen aan de inschatting van de situatie. Dit moet vóór een eventuele aangifte plaatsvinden. Het doel is immers om in

te schatten waar het slachtoffer behoefte aan heeft en wat er aan bescherming nodig is. Er wordt onder meer op de volgende elementen gelet: minderjarigheid van het slachtoffer, geleden schade, afhankelijkheid en kwetsbaarheid van het slachtoffer. Navraag bij politiemensen die dit soort beoordelingen maken, leert dat zij deze elementen belangrijk vinden omdat ze kunnen helpen een beeld te vormen van het risico op eventueel herhaald slachtofferschap. Ook kan dit soort informatie inzicht bieden in de manier waarop de omgeving op het slachtoffer reageert: is daar bijvoorbeeld begrip en mededogen of is er sprake van *victim blaming*? Met dat laatste wordt bedoeld dat het gebeurde aan het slachtoffer zelf te wijten is.

Een individuele beoordeling is een inschatting door een politieambtenaar. Maar een dergelijke inschatting is lang niet altijd voldoende. Een belangrijke informatiebron voor de politie is het verhoor. Ook daaraan worden op basis van het Besluit slachtoffers van strafbare feiten de nodige eisen gesteld, die in artikel 11 zijn vastgelegd.

Artikel 11 Besluit slachtoffers van strafbare feiten

Tijdens het voorbereidend onderzoek en het onderzoek ter terechtzitting kunnen de volgende maatregelen worden genomen voor het overeenkomstig artikel 10, eerste lid, geïdentificeerde slachtoffer met specifieke beschermingsbehoeften:

- a. het verhoor van het slachtoffer wordt gedaan in een daarvoor ontworpen of aangepaste ruimte;
- b. het verhoor van het slachtoffer wordt gedaan door of via personen die daarvoor professioneel zijn opgeleid;
- c. alle verhoren van het slachtoffer worden gedaan door dezelfde personen, tenzij dit indruist tegen de goede rechtsbedeling;
- d. alle verhoren van het slachtoffer van seksueel geweld, gender-gerelateerd geweld of geweld in hechte relaties worden, tenzij hij door een officier van justitie of een rechter wordt ondervraagd, indien het slachtoffer dat wenst, gedaan door een persoon van hetzelfde geslacht als het slachtoffer, mits dit geen afbreuk doet aan het verloop van het voorbereidend onderzoek en het onderzoek ter terechtzitting.

In het besluit is ook een aantal artikelen opgenomen die zijn gericht op de bijzondere positie van kinderen. Dat is belangrijk, want bij geweld in afhankelijkheidsrelaties zijn ook geregeld kinderen betrokken. Er wordt bijvoorbeeld gebruikgemaakt van kindvriendelijke studio's. Dit zijn ruimtes die meer lijken op een woonkamer. Het doel is om kinderen hier op hun gemak te stellen. Een ander belangrijk aandachtspunt is de vraag of kinderen goed begrijpen wat van hen gevraagd wordt.

Het gebruik van deze studio's is hier te lande nog niet in een apart onderzoek geëvalueerd.

Hoewel er de laatste jaren enkele dissertaties zijn verschenen die zijn gebaseerd op de Nederlandse context over het verhoor van kwetsbare – daarmee worden onder anderen minderjarigen en mensen met cognitieve stoornissen bedoeld – verdachten (Geijssen, 2018; Gremmen, 2018) en het verhoren van kinderen als getuige (Jol, 2019), is specifiek onderzoek naar het verhoor van (kwetsbare) slachtoffers schaars. Er bestaat in Nederland ook geen algemeen protocol voor het verhoren van slachtoffers. In de literatuur is gepleit voor verdere professionalisering van het verhoor door bijvoorbeeld vooraf te selecteren op persoonlijke eigenschappen van kandidaat-interviewers (Geijssen et al., 2021).

Er zijn instrumenten die helpen de vraag te beantwoorden of er een bepaalde interventie moet worden gepleegd en die ook bij de politie worden gebruikt. Zo is er bijvoorbeeld het risicotaxatie-instrument huiselijk geweld (RiHG). Dit instrument helpt om een analyse van de situatie te maken op grond waarvan wordt beoordeeld of een huisverbod kan worden opgelegd. De analyse wordt gemaakt aan de hand van twintig signalen over (a) de pleger van het geweld, (b) (het verloop van) het geweldsincident, en (c) de (mogelijk) achterliggende (gezins)achtergronden. De invuller bepaalt verder aan de hand van vragen over bijvoorbeeld het gebruik van alcohol of drugs, concreet gedrag en eerdere incidenten of er een hoog risico (rood), middelmatig risico (blauw) of laag risico (geel) is. Als bij een van de drie onderdelen minimaal twee keer rood wordt gescoord, kan een huisverbod worden opgelegd. Er is een aantal keren onderzoek gedaan naar de kwaliteit en bruikbaarheid van dit instrument, waarbij steeds suggesties zijn gedaan om vragen, termen en het formulier aan te passen (Timmermans et al., 2010; Kuppens et al., 2015; De Vaan, 2016). Verder zijn er instrumenten die gebruikt worden om bij specifieke fenomenen de dreiging in te schatten. Zo wordt er gebruikgemaakt van de Screening Assessment for Stalking and Harassment (SASH) bij vermoedelijke stalkingzaken. Het gebruik hiervan binnen de Nederlandse politie is positief geëvalueerd. In 115 stalkingzaken is nagegaan welke ernstscores SASH opleverde. Het instrument is goed in staat om te differentiëren in de ernst – laag, gemiddeld, hoog –, maar essentieel is wel dat gebruikers goed getraind worden (Hehemann et al., 2017; zie over de relevantie van training ook Janssen et al., 2021). Een ander frequent gebruikt instrument is de checklist eengerelateerd geweld die helpt bij het verzamelen van relevante achtergrondinformatie om een sociale kaart te kunnen maken van *extended families* die vermoedelijk betrokken zijn bij eengerelateerd geweld (Janssen, 2017).

2.4.3 Interventies op het gebied van veiligheid

Op basis van onderzoek door de politie en Veilig Thuis stemmen beide partijen af – indien nodig wordt ook overlegd met het Openbaar Ministerie – welke interven-

ties de veiligheid helpen herstellen. Belangrijk in dit verband is de 'kindcheck'. Daarmee wordt bedoeld dat politiemensen zich in elke situatie af moeten vragen of er kinderen in het spel zijn. Is de situatie acuut onveilig voor het kind? Of is er nog tijd voor meer onderzoek en afstemming met Veilig Thuis? Daarnaast is er een aantal fysieke beschermingsmaatregelen die de politie kan inzetten. Er kan een 'afpraak op locatie' worden gemaakt. Dat betekent dat in de meldkamer duidelijk is dat er op een bepaald adres 'iets speelt'. Dan is de politie extra alert als er een nieuwe melding gekoppeld aan dat adres binnenkomt. Enigszins vergelijkbaar is een 'aandachtsvestiging op persoon'. Dan wordt er niet extra op een adres gelet, maar op een specifiek persoon, bijvoorbeeld de verdachte van huiselijk geweld. Slachtoffers kunnen verder op een opvangadres of in een opvanginstelling worden ondergebracht. Een andere interventie is bijvoorbeeld het opstarten van een AWARE-aansluiting: 'Abused Women's Active Response Emergency'. AWARE is een alarmknop en het gebruik ervan is, in weliswaar kleinschalig onderzoek – er is met minder dan dertig gebruikers van AWARE gesproken –, positief geëvalueerd (Korteweide, 2004; Scholte, 2008). Slachtoffers geven aan zich veiliger te voelen en dat hun bewegingsvrijheid groter wordt als zij een alarmknop tot hun beschikking hebben.

Bij een vermoeden van een strafbaar feit en acute onveiligheid gaat de politie over tot aanhouding en start zij een opsporingsonderzoek. Daarna vindt verdere afstemming plaats op de ZSM-locatie tussen Openbaar Ministerie, politie, reclassering, Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis en Slachtofferhulp Nederland. 'ZSM' staat voor 'Zorgvuldig, Snel en Maatwerk' (Salet & Terpstra, 2017). Doel van deze aanpak is om veelvoorkomende criminaliteit zoals huiselijk geweld zo snel mogelijk aan te pakken. Op een ZSM-locatie wordt overlegd gevoerd door de verschillende partijen over de casuïstiek.

Eerder werd al het huisverbod genoemd. Dat houdt in dat een pleger van huiselijk geweld in beginsel tien dagen zijn of haar woning niet meer in mag en in die periode ook geen contact mag opnemen met de partner of de kinderen. Doel van deze interventie is om in een noodsituatie te voorzien in een afkoelingsperiode waarbinnen de nodige hulpverlening op gang kan worden gebracht en escalatie kan worden voorkomen. Het huisverbod kan overigens ook worden opgelegd – de politie doet dat met instemming van de burgemeester – bij kindermishandeling of een ernstig vermoeden daarvan. Het huisverbod wordt in de vorm van een beschikking uitgereikt door de burgemeester of door de politie indien zij daartoe wordt gemandateerd. De burgemeester kan afhankelijk van de situatie het huisverbod verlengen tot maximaal vier weken. Een uit huis geplaatste die zich niet aan het huisverbod houdt, kan maximaal twee jaar gevangenisstraf krijgen of een taakstraf. De uit huis geplaatste heeft de mogelijkheid om tegen het huisverbod in beroep te gaan bij de bestuursrechter. Dit verbod is inmiddels geëvalueerd. Op basis van onder andere een recidivemeting, een reconstructie van hulpverlenings-trajecten, en gegevens over strafrechtelijke trajecten in een interventiegroep

bestaande uit 105 casussen waarin een huisverbod werd opgelegd en een controle-groep bestaande uit 104 casussen huiselijk geweld zonder een huisverbod, blijkt dat het huisverbod effectief is in het terugdringen van huiselijk geweld een jaar na het oorspronkelijke incident van huiselijk geweld (Timmermans & De Vaan, 2014). Het huisverbod wordt overigens niet bij elke vorm van geweld in afhankelijkheidsrelaties ingezet. Het vermoeden van een eermotief geldt als contra-indicatie voor deze interventie (zie voor de werkwijze Janssen, 2017). Bij eierzaken zijn immers grote groepen betrokken – betrokken *extended family of families* –, die zich tegen een individueel slachtoffer kunnen keren. Dan is het weinig zinvol om een verdachte uit huis te halen als er anderen achterblijven die nog steeds een bedreiging voor het slachtoffer vormen. Dan wordt ervoor gekozen om het slachtoffer op een veilige locatie onder te brengen (Janssen, 2017).

Als voor de veiligheid van het slachtoffer of andere (direct) betrokkenen wordt gevreesd, in die mate dat het gevaar niet voldoende kan worden afgewend met de hiervoor besproken veiligheidsmaatregelen of bij een begin van ernstig gevaar waarbij de reguliere wegen niet voldoende zijn, dan treedt het zogeheten ‘stelsel bewaken en beveiligen’ in werking. Onder directe verantwoordelijkheid van de hoofdofficier van justitie worden die maatregelen genomen en uitgevoerd die het beste de veiligheid van de betrokkenen lijken te kunnen waarborgen. Een en ander is vastgelegd in de ‘Circulaire met betrekking tot de bewaking en beveiliging van personen, objecten en diensten 2019’. Na de moord op Pim Fortuyn is dit stelsel door de commissie-Van den Haak (2002) geëvalueerd. De commissie kreeg tot taak om een integraal inzicht te verschaffen in de veiligheidssituatie van Fortuyn vóór 6 mei, om de activiteiten van de betrokken (verantwoordelijke) overheidsinstanties onder de loep te nemen, om na te gaan of er verzoeken om beveiliging waren ingediend en hoe die waren behandeld, en om te bezien op welke wijze overheidsinstanties waren omgegaan met dreigings- en veiligheidsanalyses. De commissie is als volgt te werk gegaan: een eerste oriëntatie aan de hand van gesprekken, (overheids)documenten en berichten in de media; een systematische analyse van de verzamelde bronnen en gegevens aan de hand van onderzoeksnotities; gerichte interviews met betrokken personen en functionarissen; afronding van het onderzoek (verwerking nadere gegevens, onderzoek van resterende onduidelijkheden). De empirische grondslag van het onderzoek omvat al met al het volgende: gesprekken en interviews met ruim honderd personen, onder wie familieleden, politici, functionarissen van de betrokken politie- en inlichtingendiensten, leden van het toenmalige kabinet (ministers Kok, De Vries en Korthals), medewerkers van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie; ongeveer 3.500 persknipsels en een kleine 100 radio- en televisie-uitzendingen; om en nabij de 500 documenten en verzamelingen van documenten. Op grond van de analyse van het stelsel heeft de commissie er een aantal zwakke punten in aangetroffen. De specifieke punten die de beveiliging van Fortuyn raken, worden hier niet verder besproken. Voor dit hoofdstuk is de vraag in hoeverre het stelsel ook voor ‘gewone bur-

gers' toegankelijk was het belangrijkste. In de circulaire staat nu ook dat bij een ernstige dreiging van huiselijk geweld of eengerelateerd geweld een beroep op dit stelsel gedaan kan worden. Uitgangspunt van de geboden beveiliging is dat mensen ook hun eigen verantwoordelijkheid dienen te nemen en als de dreiging desondanks te groot is, bij de overheid terecht kunnen. De verantwoordelijkheid voor te nemen maatregelen ligt primair bij de lokale overheid en de politie.

2.5 TOT SLOT

In de inleiding werd al aangegeven dat veel van wat de politie doet, voortkomt uit haar wettelijke taak, zo ook op het gebied van de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Daarnaast gaat het vaak om werkwijzen die in de praktijk zijn ontstaan – *tacit knowledge* – en vervolgens tot standaard zijn doorontwikkeld, vaak ook in overleg met andere partners in de veiligheidszorg (Janssen, 2021). Het uiteindelijke doel van de hier beschreven interventies uit de gereedschapskist van de politie is om bij te dragen aan het stoppen en voorkomen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Bij de politie zijn tijd en middelen echter beperkt beschikbaar. Om de schaarse capaciteit goed in te kunnen zetten en daadwerkelijk iets voor burgers in nood te kunnen betekenen, is kennis over de werking van interventies van groot belang. Vanuit die optiek zou het dan ook gestimuleerd moeten worden om in de politiepraktijk gebruik te maken van *evidence based* interventies. Uit het gegeven dat dat nu niet zo is, mag dan beslist niet de conclusie worden getrokken dat de relatie tussen politie en wetenschap niet goed zou zijn. Het tegendeel is waar, politie en wetenschap hebben elkaar hard nodig (Janssen & Huisjes, 2018; Janssen, 2020). Meer dan twintig jaar geleden realiseerden Sherman et al. (1998) zich al dat het niet alleen gaat om de vraag 'What works?', maar dat het in feite gaat om de vraag 'Wat werkt onder welke omstandigheden?' De context waarbinnen een en ander aan interventies plaatsvindt, kan nu eenmaal niet buiten beschouwing worden gelaten. Vanuit het politieperspectief wordt het dan ook toegejuicht als in de (nabije) toekomst in het kader van het stimuleren van *evidence based* werken de werking van interventies kritisch tegen het licht wordt gehouden, waarbij ook rekening wordt gehouden met de omstandigheden waaronder die interventies in de politiepraktijk worden ingezet.

REFERENTIES

Alink, L., Prevoo, M., Berkel, S. van, Linting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). *NPM 2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen*. Leiden: Leiden University, Institute of Education and Child Studies/TNO Child Health.

Bollen, L.J.A., Saan, M.C., Kunst, M.J.J., Zwirs, B.W.C., & Kuipers, K.F. (2015). *Een onderzoek naar werkgerelateerde stress en secundaire posttraumatische groei binnen een bijzondere groep politieambtenaren*. Politie & Wetenschap.

Commissie-Van den Haak (2002). *De veiligheid en de beveiliging van Pim Fortuyn*. Uitgeverij Sdu.

Deuren, S., Kroese, J., Dijk, M. van, Eichelsheim, V., Blokland, A., & Weijer, S. van (2021). *Criminaliteit en huiselijk geweld: twee kanten van dezelfde medaille? De relatie tussen criminaliteit en huiselijk geweld*. Politie & Wetenschap.

Eijkern, L. van, Downes, R., & Veenstra, R. (2018). *Slachtofferschap van huiselijk geweld. Preventieonderzoek naar de omvang, aard, relaties en gevolgen van slachtoffer- en plegerschap*. Den Haag: WODC.

Geijssen, K. (2018). *Persons at risk during interrogations in police custody: Different perspectives on vulnerable suspects*. Ipskamp Printing BV.

Geijssen, K., Ruijter, C. de, & Otgaar, H. (2021). Van politieverhoorders naar politieinterviewers. Selectie en toekomstige functieprofielen. *Cahiers Politiestudies*, 58, 35-57.

Gremmen, E.M. (2018). *De kwetsbare psychisch gestoorde verdachte in het strafproces: Regelgeving, praktijk en Europese standaarden*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.

Hehemann, K., Nobelen, D. van, Brandt, C., & McEwan, T. (2017). The reliability and predictive validity of the Screening Assessment for Stalking and Harassment (SASH) *Journal of Threat Assessment and Management*, 4(3): 164-177.

Inspectie Justitie en Veiligheid (2020). *Verschillende perspectieven. Een onderzoek naar de taakuitvoering van zedenrechercheurs en hun bejegening van slachtoffers*. Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Janssen, J. (2016). *Afhankelijkheid en weerbaarheid. Over het complexe en bonte werk van professionals bij de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties*. Avans Hogeschool, Expertisecentrum Veiligheid.

Janssen, J. (2017). *Focus op eer. Een verkenning van eerzaken voor politieambtenaren en andere professionals*. Den Haag: Boom criminologie.

Janssen, J. (2020). *Observaties van de korpsantropoloog. Een antropologisch perspectief op wetenschapsbeoefening voor, met en bij de politie*. Den Haag: Boom criminologie.

Janssen, J. (2021). *De toren van Babel. Een (rechts)antropologisch perspectief op samenwerking bij de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties*. Boom juridisch.

Janssen, J., Dreissen, W., & Juncker, J. (2022). *Naar een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld? Voor- en tegenargumenten*. Avans Hogeschool/Open Universiteit.

Janssen, J., & Huisjes, H. (2018). De Strategische Onderzoeksagenda voor de politie 2015-2019 en doorwerking van onderzoek. *Tijdschrift voor Criminologie*, 60(2), 246-256.

Janssen, J., Rooijen, K. van, & Juncker, K. (2021). *Goed gereedschap is het halve werk. Een verkenning van ervaringen met risicoscreeningsinstrumenten in de opvang*. Avans Hogeschool/Open Universiteit/Valente.

Jol, G. (2019). *Police interviews with child witnesses – a conversation analysis*. Radboud University.

Korteweide, C. (2004). *AWARE werkt. Alarmsysteem bij huiselijk geweld. Verslag van het project 2001-2003*. Haarlem: Stichting Blijf van m'n Lijf.

Kuppens, J., Hardeman, M., & Ferwerda, H. (2015). *Tijd om te herijken? Naar een mogelijke aanpassing van de Wet Tijdelijk Huisverbod en het Risicotaxatie-instrument huiselijk geweld*. Annhem: Bureau Beke.

Landelijk Werkingsdocument Districten & Basisteams (2014). Nationale Politie.

Lünneken, K.D., & Woerds, S.T. ter (2021). *Meer dan een ruzie. Politie in de netwerkaanpak huiselijk geweld*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap.

Openbaar Ministerie (z.d.). *Wat is een informatief gesprek? (zedendelicten)*. Openbaar Ministerie. Geraadpleegd van www.om.nl/onderwerpen/zeden-en-seksueel-misbruik/vraag-en-antwoord/wat-is-een-informatief-gesprek-zedendelicten.

Polanyi, M. (1966). *The Tacit Dimension*. Routledge & Kegan Paul.

Saan, M.C., Bollen, L., & Kunst, M. (2015). Het werk van de familierechercheur: een bron van stress of een bron van persoonlijke groei? *PROCES*, 3, 192-207.

Salet, R., & Terpstra, J., m.m.v. Frielink, P. (2017). *VVC onder de aandacht. Een onderzoek naar ZSM en de gevolgen voor het politiewerk*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap.

Schellingerhout, R., & Ramakers, C. (2017). *Scholierenonderzoek kindermishandeling 2016*. ITS, Radboud Universiteit Nijmegen.

Scholte, R.D. (2008). Burgerparticipatie in veiligheidsprojecten: een empirische verkenning. In H. Boutellier & R. van Steden (Red.), *Veiligheid en burgerschap in een netwerksamenleving*. Boom Juridische uitgevers.

Sherman, L.W., Gottfredson, D., Mackenzie, D., Eck, J., Reuter, P., & Bushway, S. (1998). *Preventing crime: What works, what doesn't, what's promising*. National Institute of Justice.

Timmermans, M., Kroes, W., & Homburg, G. (2010). *Partiële kwaliteitsbepaling RiHG*. Regio-plan.

Timmermans, M., & Vaan, K. de (2014). Een evaluatie van de effectiviteit van de Wet tijdelijk huisverbod. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 13(2), 3-23.

Vaan, K. de (2016). *Wet tijdelijk huisverbod. De volgende stap: advies aan het Ministerie van Justitie en Veiligheid*. Regio-plan.

Voerman, B., & Brandt, C. (2016). *Eerste hulp bij stalking. Praktisch tips voor slachtoffers, hulpverleners en politie*. De Tijdstroom.

Vogtländer, L., & Arum, S. van (2016). *Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg: Een duurzame visie op ketenzorg bij kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik en de centrale rol hierbij van het triage-instrument Veilig Thuis*. VNG/GGD GHOR Nederland.